

Brojne krize koje su pogodile Bosnu i Hercegovinu posljednjih mjeseci, bilo da su uzrokovane ljudskim ili prirodnim faktorom, pokazale su da bosanskohercegovačke institucije nisu još uvijek spremne u potpunosti odgovoriti vanrednim situacijama. Prema riječima stručnjaka za ekologiju poseban problem predstavlja industrijalizacija zemlje i politizacija problema.

U posljednjih nekoliko mjeseci vijesti koje su obilježile bh. svakodnevicu, a itekako su utjecale na građane bile su prekomjerno zagađenje zraka, alarmantno nizak nivo vode Jablaničkog jezera, vodena bujica koja je zaustavila saobraćaj autoputu A1, hiljade tona nafte na komunalnoj deponiji u Vrbasu itd.

Vanredne situacije su uvijek trenuci kada se odlično testira kvalitet i sposobnost neke države i njenih institucija. Na sva ova pitanja bh. vlasti su odgovorile površno ili nedovoljno. U cijelu priču mnogo više su trebala biti uključena ministarstva jer ne treba zanemariti činjenicu da imamo ministarstva okoliša na entitetskim nivoima, kantonalnim i u vladi Brčko distrikta, da na nivoima gradova i općina imamo službe koje su zadužene za zaštitu okoliša, koji raspolažu značajnim budžetskim sredstvima i ogromnim aparatom uposlenih.

Upravo jedan od prioriteta u njihovom radu bi trebalo biti preventivno djelovanje u sferi zaštite okoliša, pogotovo kada svjedočimo ekološkim katastrofama koje se ponavljaju iz godine u godinu.

Iz Centra za razvoj i podršku Tuzla ističu da ministarstva nemaju dovoljno kvalitetnih ljudskih kapaciteta da se bave tekućim problemima, koji su ozbiljni i iziskuju dugoročna rješenja.

“Ne može se od građana očekivati da djeluju na smanjenje zagađenja zraka. Naprimjer, građani nisu u situaciji prestati ložiti individualna ložišta, neće nam pomoći ni mjere poput onih ‘par-nepar’ za koje su i mnogi ljudi od struke i znanja u ovoj oblasti, kazali da su gotovo potpuno beskorisne. Nadležne institucije i država su odgovorne da se problemi preveniraju, a ne da se rješavaju posljedice koje najviše trpe obični građani”, navode iz Centra za razvoj i podršku Tuzla.

Pojašnjavaju da ministarstva nerijetko “prebacuju lopticu” jedni na druge, kantoni na entitet, entitet na kantone ili lokalne zajednice te da zbog toga nema sistemskog i koordiniranog pristupa.

“Najveći negativni utjecaj na okoliš i klimu, a time na sve sfere društveno-ekonomskog razvoja ima proizvodnja i korištenje fosilne energije (naročito uglja), kao i veoma neracionalno korištenje energije u svim sektorima (javnom, stambenom, poslovnom). Negativan utjecaj i trendovi zagađenja okoliša koji se ponavljaju mogu se rješavati samo sistemskim, dugoročnim pristupom i smanjenjem upotrebe konvencionalnih načina

proizvodnje energije. Nadležne institucije dužne su kreirati i realizirati javne politike u sektorima okoliša i energije, s naglaskom na energetske efikasnost i primjenu obnovljivih izvora energije kao najbolji odgovori na pitanje zaštite okoliša, održivog razvoja i postizanja boljeg kvaliteta života. Zato javnost, od njih s pravom očekuje, da kažu šta rade i da li uopšte išta rade kako bi se problemi u državi rješavali?”, pitaju se u tuzlanskom Centru za razvoj i podršku.

Stručnjak za ekologiju i profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu (PMF) u Sarajevu Dželal Ibraković za Klix.ba kaže da je pitanje ekologije u BiH kao i kod drugih oblasti vezano za entitetske nivoe, odnosno kantonalne u Federaciji.

Državna strategija bi riješila ekološke probleme

“Osnovni problem je nedostatak strategije na nivou BiH koji bi locirao te probleme tako da se oni pojavljuju parcijalno kao lokalni, s vremena na vrijeme i čak izazivaju entitetko-međunarodne probleme. U ovom slučaju mislim na boravak predsjednice Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović koja je nedavno sa šefom ruske diplomatije Sergejem Lavrovom u Rusiji razgovarala o bosansko-brodskoj rafineriji i zagađenju koja ona proizvodi. Umjesto da se u tom slučaju pojave državni organi, pojavi se predsjednik Republike Srpske koji svojim odlaskom u Rusiju pokušava stvari pretvoriti u nešto potpuno drugo”, kaže Ibraković.

Osim prekomjernog zagađenja zraka u prethodnom periodu u čijem rješavanju problema su bh. vlasti ozbiljno pristupile jedino u slučaju uvođenja sistema par-nepar, o kojem govori Centar za razvoj i podršku Tuzla, alarmantno nizak nivo Jablaničkog jezera i evidentna ekološka katastrofa u proteklih mjesec dana, uzbunila je građane, struku, ekološka i ribarska udruženja.

O dugoročnim posljedicama na ekosistem jezera niko sa sigurnošću ne može govoriti, spominju se samo decenije potrebne za oporavak. Istog mišljenja je i profesor Ibraković koji navodi da u ovom trenutku niko ne zna, iako postoje relevantni podaci koji nisu centralizirani, zašto je došlo do isušavanja Jablaničkog jezera i kakve će to posljedice ostaviti.

“Ne može se još uvijek sa sigurnošću tvrditi šta se desilo sa Jablaničkim jezerom, ali da su posljedice nesagledive-jesu. Pitanje je također kako dugoročno riješiti problem zagađenja zraka u brojnim bosanskohercegovačkim gradovima, jer su to više kantonalni i gradski problemi, nego globalni. Mislim da to dobrim dijelom proističe iz institucionalne neefikasnosti države, a na koju se svi pozivamo. Mi još uvijek nemamo državni zakon o zaštiti okoliša i sve ostalo su parcijalne mjere koje se rješavaju u kantonima pojedinačno. Treba postojati državna strategija u rješavanju ekoloških problema, jer kada se stvari rješavaju parcijalno nemoguće je vidjeti koji su osnovni problemi s kojim se suočavamo. BiH je i dalje žrtva pretjerane industrijalizacije s teškom industrijom nakon Drugog svjetskog

rata i u ovoj situaciji politizacije cjelokupnog života”, zaključuje profesor Ibraković i dodaje da su se građani trebali ujediniti i drugačije razmišljati nakon poplava u maju 2014. godine. U brojnim izvještajima koji su se pojavili nakon katastrofalnih poplava navodi da se da je izgradnja hidrocentrala, termoelektrana i infrastrukturno širenje u tom smjeru nemoguće i iluzorno bez državne strategije.

Zahvaljajući programu za oporavak od poplava koji je pokrenula Evropska unija (EU), obnovljeno je više od 4.000 kuća, 100 javnih objekata i objekata komunalne infrastrukture. Prirodne nepogode definitivno su pokazale da vlasti u BiH moraju više ulagati u sistem zaštite i spašavanja.

“Građani će i dalje u slučajevima nepogoda biti prepušteni sami sebi”

I nakon dvije decenije negativne kadrovske selekcije, nepotizma i korupcije, naše institucije kada i žele uraditi neki posao, to više nisu u stanju, navode iz Udruženja Eko akcija. S druge strane, kao posljedica sve izraženijih klimatskih promjena, vremenske nepogode, poput poplava iz 2014. će biti sve češće i sve jače izražene, dodaju.

“Građani će, u slučajevima nepogoda i ubuduće biti ostavljeni sami sebi, jer države koja bi se o njima starala, nema. Sve je ostavljeno dobroj volji upravitelja, koji onda naravno, taj dio svog posla, zanemaruju. Svake godine Kantonalna uprava civilne zaštite u svom izvještaju kojeg podnosi Skupštini Kantona navodi, kao jedan od problema nepostojanje inspektora za vatrogastvo. Ti izvještaji se redovno usvajaju bez ikakve rasprave. Slična aljkavost i neodgovornost je u svakoj oblasti života. U posljednjih nekoliko godina, imali smo nekoliko rudarskih nesreća. Izvještaji rudarske inspekcije nikada nisu objelodanjeni, niti ima informacija da je za nesreće bilo ko odgovarao”, ističu iz Udruženja Eko akcija.

Iskustva pokazala da se ne ulažu sredstva u sistem zaštite od prirodnih nesreća Direktor Republičke uprave civilne zaštite Mile Međed kazao nam je da je manji bh. entitet nakon prirodnih nesreća na tom području uključio sve institucije i predstavništva u inozemstvu u cilju dobijanja pomoći za sanaciju pogođenih područja.

“Brojne države, međunarodne organizacije su se uključile u prikupljanje pomoći za ugroženo stanovništvo. Nakon poplava osnovan je Fond solidarnosti za obnovu RS-a putem kojeg su prikupljena finansijska sredstva za obnovu i pomoć. Također, kroz razne projekte i kreditna zaduženja osigurana su finansijska sredstava za obnovu nasipa, mostova, sređivanje rječnih korita, nabavku mehanizacije, rekonstrukciju pumpnih stanica, izradu softwera za mapiranje područja ugroženih poplavama i klizištima, nabavka opreme za monitoring i rano upozorenje za poplave i drugo”, kazao nam je Međed.

Iz Uprave civilne zaštite RS-a kazali su da su dosadašnja iskustva pokazala da se generalno ne ulaže mnogo sredstava u sistem zaštite od prirodnih nepogoda.

Bh. vlasti površno odgovorile na prirodne katastrofe, ekolozi smatraju da smo žrtva politizacije

Generalno, do navedenih slučajeva najčešće dolazi jer se ne poštuju zakoni u oblasti gradnje, a svemu doprinosi i gradnja stambenih i drugih objekata često u plavnim i kritičnim područjima. Postojanje divljih deponija i neplanska eksploatacija šljunka, dodatni su problem. Svemu je doprinijelo i nedavno izazivanje vodene bujice zbog koje je skoro cijeli dan dan bio obustavljen saobraćaj na koridoru 5C kroz između Sarajeva i Zenice. Cestu su pokrili nanosi zemlje i voda iz improviziranog akumulacijskog jezera u sklopu rudnika ugljena kod Kaknja.

Ovome dodajmo i to da je na komunalnoj deponiji u Vrbasu od početka 2014. godine završilo više hiljada tona nafte.

Izvor: Klix